

Biografie člověka: když si umělecké dílo hledá svého umělce

Pietro Archiati

Asi málokterý pojem je tak často chápán nesprávně jako pojem svoboda. Rozumíme-li jím svou vlastní seberealizaci, musíme uvážit, že na ni — protože všichni lidé se tím nejhlubším způsobem vzájemně ovlivňují - v žádném případě nemůžeme nahlížet bez provázanosti se seberealizací všech ostatních. Tříleté dítě může považovat za omezení své svobody, vezmeme-li mu z rukou ostrý nůž, ve skutečnosti je však právě proto svobodnější, že se neporaní. Každý je svobodný jen do té míry, do jaké jeho svobodné působení přispívá k vnitřnímu osvobození druhých lidí.

Naše chápání svobody závisí na našem myšlení a to je zase závislé na určitých silách, které mají co do činění se strukturami našeho mozku. A forma lidského mozku je výsledkem nekonečného množství utvářejících sil. Každý i sebemenší závit spolurozhoduje o tom, jak později rozvineme své vyšší duševní a duchovní schopnosti.

Když dospělý vynadá dvouletému nebo tříletému dítěti nebo ho dokonce prchlivě seřve, stane se tak většinou na základě přesvědčení, že dítě má alespoň částečně pochopit, co mu chce dospělý sdělit. Dítě v tomto věku však ještě nemá žádný vztah k abstraktnímu obsahu slov, nedokáže si naprosto nic počít s tím, co mu chce dospělý říci. Jediné, co vnímá a co na něho účinkuje, je hněv dospělého. V jeho důsledku se celý jeho malý organismus chvěje strachem a tento otřes pak, jak jsme se zmínili výše, utváří jeho tělo. Prožitek strachu formuje mozek dítěte jinak než by zformován být měl. Nenapravitelně ohrožuje zdravé utváření mozkových struktur.

Na cestě svého vývoje se člověk musel vydávat stále hlouběji do světa hmoty, protože jen v něm se může prožít jako oddělená, samostatná bytost. Čím větší zalíbení však ve světě hmoty nalézal, tím více se zatemňoval jeho duch - až dnes máme dojem, že hmota je jedinou skutečností a duch čímsi neskutečným. Tím člověk stále více prožívá závislost na silách přírody.

Nasadě je otázka: Jak může být naše duchovní Já umělcem, který svobodně koncipuje naši životní cestu, když na druhé straně přece v každém ohledu závisíme na svém prostředí? Vzpomeňme jen na právě zmíněnou závislost v utváření mozku! Jak můžeme přesvědčení, že v nás přebývá takzvané vyšší Já, které je naprosto svobodné, uvést do souladu se skutečností, že celý náš vnitřní svět - zcela lhostejno, zda je nám třicet, čtyřicet nebo šedesát let — je závislý na fyzickém mozku, který rozhodně svobodně neutvářelo naše duchovní Já, nýbrž který se utvářel napodobováním druhých?

Abychom na tuto otázku mohli odpovědět, musíme si ještě jednou uvědomit dvě vlastnosti duchovního Já. Jednak naše vyšší Já nevidí žádný rozpor mezi dodržováním přírodních zákonů — můžeme zde pomyslet například na popsané sedmileté rytmy — a svým

svobodným jednáním. Duch člověka využívá o své svobodné vůli všechny síly, které mu příroda poskytuje, a svým zcela vlastním způsobem je zapojuje. Druhý hlavní znak vyššího Já spočívá v tom, že si je plně vědomo své hluboké pospolitosti se všemi ostatními lidmi. I zde se zcela svobodně rozhoduje, že se hlouběji spojí s lidmi, kteří v užším smyslu patří k jeho životnímu osudu, k jeho biografii. Právě toto spojenectví mu dává možnost ubírat se svou životní cestou tím nejlepším možným způsobem.

Smysl biografie tedy nespočívá v tom, že bychom měli usilovat o co největší nezávislost na druhých lidech. Naopak bychom se měli snažit onu hlubokou závislost, která mezi námi lidmi existuje a existovat musí, utvářet čím dál víc ku prospěchu všech. Jsem svobodný, protože se mohu rozhodnout, zda budu svou objektivně existující závislost na druhých lidech a na přírodě utvářet ke svému prospěchu, nebo ke své újmě.

Zde však stojíme před další, ještě důležitější otázkou: Jestliže je mé vyšší Já (stejně jako vyšší Já všech dalších lidí) vázáno na přírodní zákony a žije v závislosti na druhých lidech, jak poznám, v čem spočívá moje individuálnost a jedinečnost? Jak mohu přijít na to, jaké záměry moje duchovní Já sleduje? Jak mohu zjistit, kam vede moje cesta a co mě v životě ještě čeká?

Abych lépe porozuměl cílům, které moje duchovní Já položilo za základ mé biografie, musím důkladněji prostudovat svůj dosavadní život - to je na biografické práci právě to nejnapínavější! Každý, kdo je dostatečně starý na to, aby samostatně přemýšlel - ať je mu dvacet nebo šedesát — má už za sebou kus své životní cesty. A čím dál v životě došel, tím jasněji jeho biografie prozrazuje, k čemu směřuje. Biografická práce tedy spočívá především v tom, že si před svým vnitřním zrakem znovu a znovu promítáme své dosavadní zkušenosti. Čím lépe dokážeme uhádnout „zacílení“ předchozích událostí, tím lépe také chápeme, jakým směrem se náš život bude dále ubírat a v čem spočívá jeho individuální smysl.

Moje vyšší Já, onen neviditelný umělec ve mně, který vytvořil koncept uměleckého díla mé biografie, nestojí ve chvíli, kdy o tom přemýšlím, ani na začátku, ani na konci realizace svého uměleckého díla. Je jako malíř při malování. Čím více malování pokročí, tím lépe i mimo stojící pozorovatel pozná, jaký obraz tu vzniká. Vyšší Já je pro naše obvyklé smysly neviditelné. Přesto je pro nás jeho umělecké dílo, byť v nehotovém stavu, velmi dobře viditelné, umělecké činnosti svého vyššího Já můžeme kdykoli přihlížet. A já nejenže přihlížím tomu, co mé duchovní Já v podobě mé biografie vytváří, ale já to i na vlastní kůži *prožívám*. Kdo by záměry mého vyššího Já mohl poznat lépe než já?

Při biografické práci tedy jde o to, abych se pozorně podíval, co moje duchovní Já již uskutečnilo v mém dosavadním životě, a abych se ptal: Kdo je toto Já, které si všechny tyto věci vymyslelo pro můj vývoj? Čeho chce se mnou dosáhnout? Co ze mě doposud udělalo? S jakým cílem vyhledalo všechny překážky a obtíže, na něž jsem narazil? Proč se rozhodlo, že se v životě potkám právě s těmito a ne s jinými lidmi?

Když se podívám na události svého života, které mám za sebou, zjistím, že nejdůležitější a nejcennější byly ty, jimž jsem se zvlášť vehementně bránil, jimž se moje každodenní vědomí vzpíralo, protože se mu nehodily nebo protože nedokázalo rozpoznat jejich smysl.

Těmto událostem bych měl věnovat zcela zvláštní pozornost, protože v očích mého duchovního Já pro mě byly obzvlášť potřebné.

A proč by právě události, kterým se zvlášť bráním, měly být těmi nejpoučnějšími, jestliže chci přijít na stopu smyslu svého života? Protože pro mě představují nejdůležitější výzvy, kdy jsem sám sebe musel přemoci a překročit svůj vlastní stín! V těžkých okamžicích jsme nuceni vydat ze sebe to nejlepší, nasadit své nejlepší síly. Naopak etapy, které se nám žijí nejsnáze, se zpětně jeví jako odpočinkové, které nás mají vyzbrojit pro příští výzvy.

Odpor, který pocítujeme vůči obtížným situacím, je spontánní, přirozenou reakcí na požadavek překonat svou vlastní, od přírody danou pohodlnost. Právě lenost a pohodlnost však nalézají oprávněnost své existence v tom, že bez nich bychom nemohli překonávat žádné překážky. A nebyl by život bez překážek pustý a nudný? Nemohlo by se toho z nás pak stát příliš málo?

Možná je tento přístup k obtížným, bolestným událostem v životě pro mnohé nezvyklý. Na tento pohled také člověk spontánně nepřípadne — a právě proto si ho můžeme zcela svobodně osvojit. Právě proto se vyplatí vzít si jednou život pod lupu i pod tímto úhlem pohledu.

Chce-li člověk stále lépe poznávat božského umělce v sobě, může po svém provést následující pokus: může se pokusit nahlížet na události své biografie, které dosud považoval za negativní, jako na veskrze pozitivní; může si představit, že to byly právě ony, které ho přivedly nejdále. To mu dá možnost pohlížet na svůj život jednou také „z druhé strany“. Bude-li to provádět s dostatečnou pečlivostí a důkladností, bude-li sám k sobě zcela upřímný, bude celkový obraz vlastního života stále jasnější, mlha se zvedne a člověk zvolna porozumí, co se s ním dělo a především proč. Zvykne si vidět věci ze zcela jiného úhlu.

Další otázka, kterou si můžeme položit, zní: Jak mohu poznat, za který pokrok ve svém životě vděčím právě té které události? Jak mohu vědět, zda na pohled negativní událost - nepříjemné setkání, hádka s přítelem, těžká nemoc nebo tragická nehoda — byla rozhodující příčinou toho, že jsem někdy později mohl učinit určitý vývojový krok správným směrem? Těmto souvislostem mohu přicházet stále lépe na kloub díky tomu, že se snažím co nejpřesněji si vzpomenout, jak jsem určitou událost prožíval a kdy přesně se v mém životě odehrála. Budu-li postupovat dostatečně důkladně, zjistím, že příslušnou překážku nebo složitou fázi jsem dokázal překonat jen proto, že jsem v sobě probudil určité vnitřní síly — síly, které bych bez této těžkosti nikdy nebyl schopen mobilizovat. A budu moci i poznat, v kterých situacích byly později tytéž síly rozhodující pro pozitivní vývoj. Komplexní propojení příčiny a následku ve své biografii dokážu poznávat se stále větší určitostí.

Díky tomuto přístupu se člověk nejenže dostává do stále hlubšího souladu se svým duchovním Já, ale čím dál zřetelněji také poznává obrysy svého životního obrazu. Začíná tušit, jak úžasná malba díky jeho biografii vzniká: jeho vlastní podobizna, na níž bude na konci vypadat krásněji, než by se kdy odvážil snít!

Stane-li se biografická práce ponořením se do božského umělce, který utváří náš život a naši bytost, dostaneme také chuť s tímto umělcem stále těsněji spolupracovat. Uděláme, co

bude v našich silách, aby naše podobizna byla co nejdokonalejší. První krok v této „spolupráci“ učiníme, když plně přijmeme všechno, co se nám „děje“, všechny tahy štětcem, které naše duchovní Já nanáší na naši podobiznu a které by nám jinak byly „proti srstí“. Pak už to nebude dlouho trvat a všechno, co patří k naší biografii, začneme milovat. Zvolna nabudeme přesvědčení, že toho nejlepšího dosáhneme jen tehdy, jestliže to nejlepší učiníme ze všeho, co nám život přináší. Jen ten má to nej lepší ze života, kdo z každé životní situace dokáže to nej lepší udělat.

Uvádět se čím dál *víc* do souladu se svým duchovním Já znamená přistupovat ke všem výzvám života s radostí, láskou a vděčností. Sjednání, duchovní „communio“ s mým lepším Já prožívám ve vděčnosti za každou událost, kterou mi předkládá.

Podrobné studium mé dosavadní životní cesty je také nejlepším způsobem, jak mohu lépe a lépe poznávat svůj vztah ke světu. Svět, v němž žiji, mi darem dává spolehlivost přírodních zákonů, věčný návrat životních cyklů, do nichž jsem vevázán, ustavičně mě udržuje při životě. Tento svět chce, abych jej stále hlouběji poznával a uznával v jeho objektivní skutečnosti. Nabízí se mému úsilí o *vědění*.

Skutečnost mého Já se naproti tomu nalézá v neustálém vývoji. Není ničím v sobě uzavřeným, ničím, co by bylo třeba zkoumat jen v jeho předem dané objektivitě, ale mnohem spíše něčím, co se stále ještě rozvíjí. Svět je v mé biografii tím, co je hotové, moje Já tím, co se ustavičně rodí. Moje biografie je mou vlastní podobiznou, na níž mé duchovní Já bez ustání pracuje. Tady neuspějí s vědou, ale jedině s *uměním*. Dobrý život je uměním utvářet v napodobování toho nejgeniálnějšího umělce života, mého vlastního duchovního Já, svůj život *víc a víc* jako jedno velké umělecké dílo.

Obvyklé *náboženství* mluví stále ještě o „Bohu“, tento pojem však v posledních staletích ztratil mnoho ze svého reálně duchovního obsahu. Tato ztráta skutečnosti božství však v sobě má i něco povzbudivého, protože dává jednotlivému člověku možnost znovu si skutečnost ducha vydobýt svým vlastním svobodným úsilím. První skutečně duchovní bytostí, která je pro člověka přístupná na cestě pohroužení se do uměleckého díla jeho biografie, je jeho vlastní Já jako individuálně myslící a tvořící bytost. Toto duchovní Já je sice na tom nejnižším a nejskromnějším stupni božství, přesto však je samo veskrze božskou bytostí. Jestliže člověk s vědeckým nárokem bádá nad svou biografii, jestliže s pokorou pozoruje umělecké dílo božského umělce, jenž v něm přebývá, bude také moci pozvednout náboženství na úroveň odpovídající naší době.

Pokud každý člověk dokáže ctít božského umělce v kterémkoli jiném člověku, bude i náboženství vykoupeno ze svého „prohřešení“, onoho úpadku lidského vědomí, který spočívá v tom, že jsme příliš dlouho přehlíželi skutečnost ducha, božského umělce v nás. Bůh kdesi mimo lidského ducha neexistuje, nikdy neexistoval a existovat nebude. Už dávno splatná smrt vymyšleného Boha čeká na to, že bude proměněna ve vzkříšení Bohem proniknutého člověka — v uvědomění si onoho božského umělce v každém člověku, který tvoří to nejužasnější ze všech uměleckých děl, lidskou biografii.